

KONIJNENFOKKERIJ STEEDS INTENSIEVER

Altijd lente voor gekooide konijnen

KOOS DIJKSTERHUIS

De traditie wil dat er dezer dagen aan menig dis konijn wordt opgediend. Waar komen al die konijnen vandaan? De enige konijnenslachter van Nederland verwerkt er jaarlijks zo'n achthonderdduizend, maar hield de deur dicht. Een Barneveldse konijnenfokker gaf wel een kijkje in zijn schuren. "Het is ook naar. Zelf eten we ze nooit."

De hondenkop op het waarschuwbordje zorgt voor enige behoedzaamheid bij het betreden van het erf. Maar er slaat geen hond toe of zelfs maar aan. De uit de kluiten gewassen hofhond van konijnenhouder Andries Vaarkamp in Barneveld is een lobbies die zich graag laat aaien. Hij gaat waar zijn baas gaat en wurmt de zware deur van de konijnenschuur open, waar hij niet mag komen. Vaarkamp stuurt hem terug maar hij wurmt zijn kop er toch weer door. De ongeveer vijfhonderd konijnen schrikken er niet eens van. Die zitten, liggen of huppen in hun gazen kooien, ruim een meter boven de grond. Door dat gaas vallen de uitwerpselen direct naar beneden. Onder de kooien ligt een gebergte van keutels, de toppen bedekt onder een wit laagje konijnenhaar en schimmel, als was het sneeuw. Beekjes van urine sijpelen erlangs en verspreiden een ammoniakgeur. Volgens Vaarkamp is het niet ongezonder voor de dieren dat de mest blijft liggen. Ze komen er immers niet mee in aanraking en de warmte ervan is juist gerieflijk. "Konijnen kunnen trouwens goed tegen kou", zegt hij, "alleen niet tegen trek." De dieren zijn smetteloos wit, op hun vuurrode albino-ogen na. Er klinkt geknaag van tand op ijzerdraad. In elke kooi van vijftig bij zestig centimeter zitten vijf konijnen, soms minder, een enkele keer zes. Aan de kooien hangen bakjes met konijnenbrokken en door leidingen stroomt water dat de konijnen uit nippels kunnen lebben.

Konijnenbaby's

De konijnen worden 'afgemest'. Na een week of acht in de kooi zijn ze bijna drie maanden oud en wegen ze tweeënhalve kilo, waarvan anderhalve kilo vlees, en kunnen ze naar de slachter. "Zelf eten we ze nooit", zegt Vaarkamp aan de keukentafel. Zijn vrouw schudt haar hoofd. "Onze kippen ook niet", voegt ze toe. "Onze jongens pikten het niet als we een dier van ons eigen zouden slachten", verklaart Vaarkamp, "en het is ook naar. Als we konijn willen eten gaan we wel naar de poelier." Zijn vrouw zegt dat ze zelden konijn eten, "hoewel ik wel een stapel recepten heb liggen".

Een tweede schuur staat eveneens vol met gazen kooien op een meter hoogte, maar daar zit telkens één konijn in en aan de kooien hangen houten hokjes van dertig bij dertig centimeter. Als Vaarkamp deksels opent, komen nestjes wriemelende konijnenbaby's in beeld. "We hebben zestig, zeventig voedsters", vertelt Vaarkamp. Gemiddeld werpen ze zes keer per jaar acht, negen jongen." Een voedster baart dus ruim vijftig jongen per jaar. Die blijven zowat een maand bij de moeder, verkassen daarna naar de afmestschuur. Hoewel konijnen nachtdieren zijn, branden er zestien uur per dag TL-buizen. Die imiteren een lente-achtig dagen nachtritme waardoor de konijnen als de konijnen fokken. Hoewel de konijnenhouderij opgestuwd wordt in de vaart der intensieve veehouderij en er in Noord-Brabant al een speciaal bedrijf is voor kunstmatige konijnen-inseminatie, laat Vaarkamp de bevruchting over aan acht rammen. Die zijn anderhalf keer zo groot als de voedsters en veroorzaken een veel scherpere ammoniaklucht dan hun jonge soortgenoten in de afmestschuur. Vooral vanwege mogelijke stankoverlast duurde het vier jaar voordat de gemeente op 28 oktober Vaarkamp eindelijk een milieuvergunning stuurde. "Ben jaren bezig geweest met dat juridische getouwtrek", zucht Vaarkamp. De gemeente dreigde in 2002 met een dwangsom van dertigduizend gulden als hij zijn konijnen niet van de hand deed. Maar nu mag hij zelfs uitbreiden tot maximaal 250 voedsters, waarvoor hij nieuwe huis-vesting gaat bouwen.

Niet alleen de gemeente werkt Vaarkamp tegen. "Jullie hebben me jaren dwars gezeten", zei hij toen hij hoorde dat dit artikel voor Milieudefensie was. "Of nee, dat is Milieu-offensief, dat mij samen met Wakker Dier weg probeerde te krijgen." Wakker Dier komt op voor landbouwhuisdieren en heeft procedures gevoerd tegen de milieuvergunning voor Vaarkamp. Nu voert de actiegroep procedures tegen vier (andere) konijnenhouders met een beroep op de Wet Dierenwelzijn. "Konijnen zijn sociale dieren terwijl de voedsters alleen in een kooi zitten", zegt Marianne Thieme van Stichting Wakker Dier. "We hebben onderzoek laten doen door de Universiteit van Utrecht waaruit blijkt dat de konijnen soms een vergroeide wervelkolom en zelfs botbreuken oplopen in die lage, gazen kooitjes. Niemand houdt ze op stro, terwijl ze hun poten openhalen aan dat gaas. Die kooien zijn te laag om te staan. Het is pure dierenmishandeling."

Palperen

Volgens Thieme worden voedsters zo intensief geëxploiteerd, dat ze binnen een jaar al vruchtbaarheidsproblemen krijgen. Vaarkamp beaamt dat een voedster soms binnen een jaar al op is, maar dat andere vier jaar meegaan. "Als ze bij de ram zijn geweest", vertelt hij, "duurt het tien dagen voor je ze kunt palperen. U weet vast niet wat dat is? Dan voel je of ze drachtig zijn. Zo niet, dan gaan ze terug naar de ram." Als een voedster niet genoeg jongen krijgt, gaat ze naar de slachter. Nieuwe kandidaten worden uit de nesten van de vruchtbaarste voedsters geselecteerd.

Vaarkamp heeft Wakker Dier wel eens uitgenodigd op zijn boerderij, “maar ze wilden niet komen. Ik heb stro geprobeerd, maar dat is veel te veel werk; dan blijft de poep liggen en moet je elke dag al die hokken uitmesten. Ze hameren erop dat konijnen moeten kunnen staan. Ik laat wel eens wat kooien open en dan houd ik ze een tijdje in de gaten. De klep zit aan de bovenkant maar nooit zie ik een konijn staan. In de natuur gaan ze ook alleen staan als er gevaar dreigt.” Er hangt veel haar aan de bovenkant van de kooien, wat er toch op wijst dat ze erlangs schuren. Of komt dat doordat ze het hooi naar binnen trekken dat Vaarkamp soms op de hokken legt? Volgens hem is het rondwarrelend haar dat op de kooien valt. “Ooit zal dat wetsvoorstel, dat al twee jaar wacht op behandeling in de Tweede Kamer, er wel door komen”, broemt hij. “Dan zal ik de kooien hoger moeten maken.” Dat is veel werk want hij maakt de kooien zelf en het staaldraad kost wat, maar verder kan er weinig bezwaar tegen zijn, zou je denken. De kooien staan niet gestapeld, dus een hoge kooi kost niet meer ruimte. Er is ook Europese regelgeving in de maak, maar die kan nog wel vijf jaar op zich laten wachten.

Stoven

Vaarkamp wil wel bodems van plastic uitproberen, als de dieren dat prettiger vinden, maar volgens hem hebben ze zoveel haar onder hun poten dat ze geen last hebben van het gaas. De Raad voor Dieraangelegenheden, een adviesorgaan van het ministerie van Landbouw, concludeert wel dat vooral voedsters zere poten van dat gaas krijgen. “Tentoonstellingsdieren hebben minder behaarde poten en die houd ik wel op stro”, zegt Vaarkamp. Met tentoonstellingsdieren is hij vijftientig jaar geleden begonnen. Twee konijnen voor zijn zoons. Voor de grap gingen ze ermee naar een tentoonstelling waar één van die dieren een prijs in de wacht sleepte. Gaandeweg ging hij er commerciële fok bij doen. “Ik begon met tien voedsters. Dat dijde zo uit dat we moesten verhuizen.”

Het aantal konijnenhouders in Nederland is sinds 1992 gedaald van 673 naar 152. Samen houden zij 325 duizend konijnen (805 duizend in 1992), waarvan 45 duizend voedsters. Een belronde langs vijf poeliers bevestigt dat ‘s lands konijnenconsumptie daalt. Allen zeggen dat ze de laatste jaren nauwelijks konijn verkopen. Als verklaring geven ze de wat lastige bereiding. Liever kopen mensen een kant en klare kip of kalkoen, schoongemaakt en gekruid, die alleen maar in de oven hoeft te worden geschoven. Met konijn kan dat niet, die wordt al gauw te droog en moet uren stoven. Toch slacht Nederlands enige konijnenslagerij Enki, in het Brabantse Someren, gemiddeld vijftienduizend konijnen per week. Volgens directeur Robert van Triel worden daarnaast nog konijnen ingevoerd uit bijvoorbeeld China. De hoofdmoot van de geslachte konijnen gaat naar het buitenland: België, Frankrijk, Spanje. Irma van Kreij van de Nederlandse Organisatie van Konijnenfokkers (NOK) weet dat Nederlanders gemiddeld zeven ons konijnenvlees per jaar eten, Fransen vier à vijf kilo.

Directeur van Triel van Enki heeft liever niet dat een verslaggever van een milieublade in zijn slachterij komt rondkijken, “want dat wordt vast een negatief verhaal over het doden van knuffeldieren”. Na een telefoongesprek is de man al gunstiger gestemd, maar “tot de kerst is het veel te druk, kom in januari maar eens.” Dat is helaas te laat. Enki gaat op de website prat op zijn “maatschappelijk verantwoorde” werkwijze en slacht alleen konijnen van fokkers wier konijnen kunnen staan. Vaarkamp levert aan een slachter in België.

Dikke-buikenziekte

Het houden van honderden aan elkaar verwante konijnen op een kluit maakt ze vatbaar voor ziekten. Maar Vaarkamp wil niet preventief antibiotica toedienen. “Dan worden ze nooit ergens resistent tegen”, zegt hij. “Maar soms ontkom je er niet aan, als er een infectie optreedt bijvoorbeeld.” Vorig jaar teisterde de dikke-buikenziekte de Gelderse Vallei. “Als je dat krijgt ben je alles kwijt. Ook wilde konijnen gaan eraan. Bij ons overleefden vijf konijnen het. Daarmee zijn we weer gaan fokken. Geen konijnen van buiten, anders raak je die weerstand tegen de ziekte weer kwijt.”

Vaarkamp zegt dat hij zijn konijnen voor de lol houdt. Het is een leuke bijverdienste, maar hij leeft van zijn pensioen. Hij heeft ook negen paarden, wat schapen en een schuur vol loslopende kippen. En de hond natuurlijk. “Dieren mag je gebruiken”, vindt hij. “En als je een dier goed behandelt, geeft hij je uit dankbaarheid eten terug. Zo zie ik dat. Daarbij zijn dieren betrouwbaarder dan mensen. Wie de mensen leert kennen, gaat van dieren houden.”

Hij kreeg vroeger vaak de schoolklassen van zijn kinderen op het erf. “Soms wisten die kinderen niet eens dat aardappels in de grond groeien. Dat liet ik ze dan zien. Daarom wil ik ook wel aan dit artikel meewerken of mensen van Wakker Dier ontvangen. Om te laten zien dat het hier zo erg niet toegaat als ze denken.”

Als Vaarkamp zijn hoeveelheid konijnen volgens plan verviervoudigt, bereikt hij de gemiddelde bedrijfsomvang van ruim 2100 konijnen. Voorzover zijn konijnen dan nog een hobby zijn, is het wel een uit de hand gelopen hobby. “Ik maak werk van mijn hobby”, verklaart Vaarkamp. Misschien geeft hij zijn nieuwe dieren hoge kooien met plastic bodem. De kooien zijn nu in elk geval groot genoeg om languit te liggen, wat veel konijnen doen. Eén konijn ligt er wel heel atletisch bij, met zijn kop in de nek. Die slaapt toch wel? “Nou”, antwoordt Vaarkamp, “volgens mij is hij dood.” Hij tilt hem uit het kooitje. Stijf als een winterwortel.